

НАУКА І ОСВІТА

SCIENCE AND EDUCATION – НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

№ 5-6 ВЕРЕСЕНЬ-ГРУДЕНЬ 2003

Науково-практичний журнал
Південного наукового
Центру АПН України
Рік заснування – жовтень 1997
Виходить 1 раз на два місяці

Редакційна колегія

О.Я.ЧЕБИКІН, докт. психол. н., професор, академік АПН України
(головний редактор),

А.М.БОГУШ, докт. пед. н., професор, академік АПН України
(заступник гол. редактора, педагогіка, методика),

І.М.БОГДАНОВА, докт. пед. н., в.о професора.

І.Г.БІЛЯВСЬКИЙ, докт. психол. н., професор (Од.),

Т.П.ВІСКОВАТОВА, докт. психол. н., професор,

М.П.ГУЗИК, чл.-кор. АПН України,

В.К.КАЛІН, докт. психол. н., професор (Сімферополь),

Н.Ф.КАЛІНА, докт. психол. н., (Сімферополь),

Е.Е.КАРПОВА, докт. пед. н., професор (Од.),

З.Н.КУРЛЯНД, докт. пед. н., професор,

А.Ф.ЛІНЕНКО, докт. пед. н., професор (Од.),

Р.Ю.МАРТИНОВА, к. пед. н., чл.-кор, АПН України,

О.П.САННІКОВА, докт. психол. н., професор,

С.М.СИМОНЕНКО, к. психол. н., доцент,

О.С.ЦОКУР, докт. пед. н., (Од.),

Б.Й.ЦУКАНОВ, докт. психол. н., професор (Од.),

М.П.ЧЕРКАСОВ

(відповідальний секретар)

Рекомендовано до друку

Вченою Радою ПНЦ АПН України

1 жовтня 2003 р. (Пр №9. П.3.).

Здано до набору 02.10.2003. Підп. до друку 20.10. 03.

Формат 70x108/16. Папір друк. №1. Друк офсетний.

Обл.-вид. арк. 27.5. Наклад 130 прим. Зам № 41.

ББК 74я54

Н34

УДК 37(05) “54-02”

Журн. Наук.-практич. Педагогіка і психологія

Зареєстровано 11.06.1997 р. серія КВ № 2802

© Південний науковий Центр АПН України, 2003.

Комп'ютерна верстка О.А.Черноусова

Редакція англійських текстів Г.В.Мельниченко

<i>Психологія</i>	
<i>Бутузова Л.П.</i> Провідні ознаки особистісних ставлень дівчаток підліткового віку до небезпеки ураження ВІЛ ..	3
<i>Велитченко Л.К.</i> События жизни и психологии педагогического взаимодействия ..	7
<i>Головаська І.Г.</i> Деякі теоретико-методологічні аспекти вивчення психологічного впливу та його структурної складової – психологічного діяння ..	11
<i>Калот С.А.</i> Профілактика і корекція негативних наслідків емоціональної роботи ..	14
<i>Калот С.А.</i> Емоціональна робота в структурі діяльності ..	18
<i>Король Л.М., Максимець С.М.</i> До питання про розвиток самостійності в сучасних школярів ..	23
<i>Курыляк И.</i> Украинско-канадская система подготовки студентов специальности «социальная работа» ..	26
<i>Массанов А.В.</i> Взаємозв'язок покликання і психологічних бар'єрів професійного самовизначення особистості ..	30
<i>Павлова І.Г.</i> Типи емоційної зрілості особистості ..	33
<i>Пащенко Е.В.</i> Обыденное понимание психического здоровья и научные представления о нем ..	37
<i>Розіна І.В.</i> Досвід емпіричного дослідження візуальної креативності у шкільному віці ..	40
<i>Секрет І.В.</i> Психологічні особливості побудови письмового тексту іноземною мовою на різних етапах розвитку іноземної комунікативної компетентності ..	42
<i>Симоненко С.М., Вовнико Т.А.</i> Теоретико-емпіричний опис побудови методу кольорового семантичного диференціалу (КСД) ..	46
<i>Сопрун І.П., Чебикін О.Я.</i> Прояв агресивності в дітей, що виховуються в різних соціальних умовах ..	51
<i>Тепляков Н.Н.</i> Психосемантический подход к реконструкции структуры нравственного сознания ребенка (экспериментальное исследование) ..	53
<i>Тепляков Н.Н.</i> Психологический критерий при дифференциации этических понятий и категорий ..	59
<i>Фармагей О.І.</i> Деякі аспекти психологічних зв'язків між характерологічними ознаками почерку та акцентуаціями особистості ..	63
<i>Яремчук О.В.</i> Міфологема світового дерева як прояв несвідомого в ментальності ..	68
<i>Педагогіка</i>	
<i>Богданова І.М.</i> Характеристика класів завдань для самостійної роботи студентів ..	71
<i>Богданова І.М.</i> Дидактичні засади проектування завдань евристичного рівня інтелектуальної активності студентів ..	74
<i>Вихрущ В.</i> Зміст освіти як наукова категорія у вітчизняній дидактиці другої половини ХІХ - початку ХХ століття ..	78
<i>Водолага Н.В.</i> Особливості спілкування дітей старшого дошкільного віку з однолітками і дорослими ..	81
<i>Дронова О.О.</i> Психолого-педагогічні умови соціалізації особистості у старшому дошкільному віці засобами портретного живопису ..	86
<i>Зеленько Ж.В.</i> Професійний імідж як складова інноваційного компоненту фахової підготовки майбутніх учителів-словесників ..	89
<i>Казанцева Л.І.</i> Соціально-педагогічний аспект проблеми білінгвізму ..	92
<i>Я.В. Кічук</i> Правова соціалізація майбутніх учителів як педагогічна проблема ..	96
<i>Котик Т.М.</i> До проблеми періодизації розвитку науки: початкова межа хронології становлення і розвитку української дошкільної лінгводидактики ..	99
<i>Курляно З.Н.</i> Мотиваційна сфера та позитивна "я-концепція" майбутнього вчителя ..	104
<i>Пальшкова І.О.</i> Принципи побудови концептуальної моделі професійно-педагогічної діяльності ..	109
<i>Матіяш В.</i> Активні форми навчання майбутніх учителів засобами педагогічного краєзнавства ..	113
<i>Мартьянова Р.Ю.</i> Дидактические принципы личностно-ориентированного обучения иностранным языкам ..	117
<i>Мельниченко Г.В.</i> Діагностика рівнів сформованості загальної ерудиції як однієї з ознак професійно-педагогічної компетентності ..	122
<i>Ройлян В.О.</i> Систематика підготовки військових викладачів до здійснення технології формування професійних якостей майбутніх фахівців сухопутних військ в умовах реформування вищої військової освіти ..	124
<i>Сиволюк Н.В.</i> До проблеми вивчення впливу депривації на формування особистості дітей молодшого шкільного віку ..	130
<i>Ткачук О.Г.</i> Особливості підготовки майбутніх учителів музики до методичної діяльності ..	132
<i>Яворська С.</i> Проблеми початкової школи в 40 – 50-х роках ХХ століття ..	135
<i>Методика</i>	
<i>Андрасян А.Л.</i> Музично-дидактичні ігри як засіб корекції пізнавальної діяльності дітей з вадами зору ..	139
<i>Андрасян А.Л.</i> Влияние музыкально-дидактических игр на уровень познавательной активности детей с нарушением зрения ..	141
<i>Гончарова Л.І.</i> Інформативна комунікація у процесі використання комп'ютерного тренажера ..	143
<i>Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М., Дмитрієва М.В.</i> Методичні зауваження щодо становлення квантової теорії: математичні аналогії та історична ретроспектива ..	147
<i>Коваліна В.Г.</i> Влияние физической нагрузки на состояние зрения дошкольников ..	151
<i>Литовченко О.В.</i> Развитие проприоцептивной чувствительности у умственно отсталых детей старшего дошкольного возраста ..	155
<i>Луцан Н.І.</i> Стимулювання функціонально-сміслових типів мовлення у старшому дошкільному віці ..	160
<i>Прокопенко Л.І.</i> Навчальний словник професійно зорієнтованої фразеології української мови для студентів історичного фаху ..	163
<i>Слесь Г.О.</i> Міжкультурна дидактика: цілі, зміст і принципи навчання ..	167
<i>Цьмбалару А. Д.</i> Формирование целостности знаний учащихся начальных классов ..	169
<i>Черненко Н.М.</i> Діалог як засіб комунікації державних службовців ..	172
<i>Яворська С.</i> Підручник української мови в розвитку: пошуки, здобутки, перспективи ..	176

формування професійно-педагогічної діяльності майбутніх педагогів в умовах педвузу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В.Г. Системность й общество. - М., 1980. - С. 34-45.
2. Балл Г.А. Теория учебных задач. - М., 1990. - 184 с.
3. Давидов В.В. Виды обобщения в обучении. - М., 1972. - 423 с.
4. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. - 2-е изд., испр.и доп. -М.: Наука, 1975.-720с.

Подано до редакції 26.09.03

Представлено основы построения концептуальной модели профессионально-педагогической деятельности. Обосновываются принципы ее построения,

The article presents the elements of building conceptual model of professional pedagogical activity, sub-

РЕЗЮМЕ

среди которых принцип целостности, развития, соответствия и сохранения.

SUMMARY

stantiates the principles of its building; the principles of integrity, development, correspondence and preservation.

Валентина Матіаш

АКТИВНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

Сучасні умови суспільного розвитку України потребують переходу вищої школи на нову концепцію підготовки майбутніх спеціалістів, вдосконалення її якості, інтегрування, підвищення рівня професіоналізму, компетентності, інтелектуальної культури вчителя. Окреслені національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті завдання передбачають спрямування вищої освіти на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної і практичної підготовки фахівців, ефективність якої обумовлюється активною пізнавальною позицією майбутніх фахівців.

Проблема використання активних форм і методів у педагогічно-краєзнавчій підготовці майбутніх педагогів пов'язана з таким важливим теоретичним і практичним завданням як творчий розвиток особистості вчителя як професіонала: дослідника, інженера, менеджера навчально-виховного процесу.

Аналіз останніх наукових публікацій дозволяє виділити такі напрямки вивчення цього питання:

- дослідження педагогічних умов, шляхів, засобів формування творчої позиції педагога (Л.М. Беляєва, О.І. Виговська, Н.В. Кічук, В.О. Моляко, О.С. Цокур);
- формування у майбутніх учителів професійно-значущих умінь (Н.С. Амеліна, В.В. Докучаєва, Л.В. Заремба, В.В. Каплинська);
- підготовка студентів до неперервної самоосвіти і самовиховання (Я.С. Геріф'янов, Т.В. Степчук, Т.В. Хрипун, В.П. Шпак).

Однак поза увагою науковців залишається питання врахування навчального потенціалу педагогічного краєзнавства при використанні активних форм і методів підготовки фахівців.

Завдання статті: з'ясувати функціональну роль педагогічного краєзнавства у підготовці вчителів, уточнити поняття "активні форми навчання", розкрити зміст окремих активних форм і методів вивчення засобами педагогічного краєзнавства.

Узагальнюючи дослідження щодо вживаних визначень дефініції "педагогічне краєзнавство" (К.М. Наука і освіта", №5-6, 2003

Абашаєв, А.Л. Ламашев, А.Н. Мар'їн, В.М. Овчиннікова) [4], ми дійшли висновку, що це наука про закономірності навчання та виховання підростаючого покоління на базі використання місцевого педагогічного матеріалу, передового педагогічного досвіду вчительських і освітянських адміністративно-керівних кадрів.

Предметом педагогічного краєзнавства є місцевий матеріал конкретної школи, унікальний досвід педагогічної діяльності шкіл, відділів народної освіти окремого регіону, а об'єктом дослідження – якісно нові методологічні, теоретичні і методичні висновки і положення педагогіки.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що педагогічне краєзнавство може виступати ефективним засобом майбутніх учителів.

Осмислюючи потенційні можливості педагогічного краєзнавства у цьому напрямку, ми виявили його специфічну роль, яка полягає:

- по-перше, у зміцненні професійної компетентності майбутніх учителів. Педагогічне краєзнавство передбачає вивчення історії розвитку педагогічної думки, теорії та практики навчання та виховання в конкретному регіоні, що сприятиме збагаченню педагогічних знань майбутніх фахівців;
- по-друге, в удосконаленні професійних умінь та навичок. Педагогічно-краєзнавча діяльність має прямий вихід на шкільну практику. Ознайомлюючись з місцевим передовим педагогічним досвідом, творчими лабораторіями вчителів, авторськими школами, майбутні педагоги матимуть змогу підвищити рівень практичної підготовки до педагогічної діяльності;

- по-третє, у залученні до науково-навчально-дослідної роботи. Досліджуючи певні проблеми педагогічного краєзнавства, студенти зможуть придбати та закріпити ряд цінних умінь: спостерігати, знаходити і обробляти дані, зіставляти, класифікувати, аналізувати й синтезувати отримані дані, більш правильно оцінювати недоліки та успіхи минулого й теперішнього, в яких відображається

педагогічний досвід.

Зазначимо ще два аспекти функціональної ролі педагогічного краєзнавства у становленні фахівця:

– розвиток творчого мислення. Вивчаючи досвід місцевих учителів, майбутні фахівці зможуть інтерпретувати досягнення науки на рівні власного сприйняття. Це дасть змогу відійти від стандартів педагогічної діяльності, творчо переосмислити й обрати інтенсивний підхід до її вдосконалення;

– виховання патріотичних почуттів, любові до професії вчителя, активізація громадської діяльності в майбутніх учителів. Ця функція посилюється регіональними ознаками педагогічного краєзнавства.

Аналіз педагогічної дійсності дає підстави стверджувати, що можливості змісту педагогічного краєзнавства та часу навчання, що планується на підготовку студентів достатні, тобто це доступно будь-якому вищому навчальному закладу, оскільки при мінімальних затратах часу можна отримати максимальний ефект.

Оскільки основи успішної педагогічної діяльності вчителя необхідно закладати у вищій школі через організацію зв'язку теорії з практикою, ми вибрали активні форми навчання в якості засобів підготовки студентів.

При цьому під активними формами і методами ми розуміли, поділяючи погляди дослідників О.А. Балаєва, Л.В. Кондрашової, А.М. Смолкіна, П.М. Щербаня [1; 2; 3; 5] такі, які мобілізують у процесі вивчення предмета не пам'ять, а мислення, допомагають відійти від стереотипів, що склалися, шукати самостійні, оригінальні варіанти відповідей та шляхи вирішення навчальних проблем, вносять елементи дослідження, пошуку, порівняння різних фактів, явищ, позицій, висновків для того, щоб чіткіше визначити власну точку зору, виробити переконання, закріпити знання. Активними можна вважати тільки ті методичні прийоми, які засобом побудови логічних зв'язків дають можливість студентам швидше проникнути в суть складних явищ і процесів, теоретичних питань і висновків, зрозуміти їх та засвоїти.

Загальновизнано, що лекція як логічно-завершений, науково обгрунтований і систематизований виклад певного наукового матеріалу виступає змістовим джерелом знань студентів. Важлива функція лекції як форми організації навчання полягає у визначенні напрямку, основного змісту і характеру всіх інших видів навчальних занять та самостійної роботи студентів.

Ми намагались організувати лекцію таким чином, щоб вона активізувала і спрямовувала студентів на осмислення важливих проблем педагогічного краєзнавства. Тому значна увага зверталася на забезпечення діалогічної позиції майбутнього вчителя. Цьому значною мірою сприяло використання різних видів пробних лекцій. Викладач, визначивши вузлові проблеми тем, надавав студентам можливість самостійного пошуку необхідної

літератури, самостійного підходу до розуміння того чи іншого аспекту теми. Наступне заняття проводилося у вигляді дискусії, де рівень пізнавальної активності та зацікавленість всіх учасників значно вищі, ніж у ході лекції в її традиційній формі. Ми переконалися, як важливо не тільки викликати у студента установку "на бачення" педагогічно-краєзнавчої дійсності, але й формувати відповідне ціннісне ставлення у зв'язку з сучасними завданнями початкової школи.

У педагогічній науці існує думка, що діалог – основа творчого мислення. Ця обставина обумовила необхідність особливої уваги до проведення навчальних занять із студентами експериментальних груп у режимі діалогу. При цьому ми врахували тематику занять, особливості контингенту студентів. Досвід переконав, що найбільш результативними виступають: лекція-діалог, лекція-аналіз, лекція-співбесіда, лекція-огляд.

Інтегральною вимогою до будь-якого виду чи форми лекції у вищому педагогічному навчальному закладі ми вважаємо утвердження престижності знань, їх суб'єктування. Адже знання самі по собі не можуть розглядатися як самоціль вищої педагогічної освіти, тому важливу роль відіграє стимулювання пізнавальної діяльності студентів. Так, інтелектуальна готовність до лекції перевірялася методом експрес-контролю (письмового або усного), засобом якого впродовж лекції студенти протягом 5-7 хвилин відповідали на серію запитань, що відображали їхню обізнаність у сфері тем, які вивчаються.

З метою активізації досліджуваного процесу в ході експериментальної роботи ми практикували складання опорних структурно-логічних схем (див. рис. 1), в яких відображена провідна ідея теми, основні питання і логіка їх розкриття, а також визначені нові поняття, що вводяться при засвоєнні конкретного матеріалу. Залучаючи студентів до експериментальної роботи, ми організували ведення індивідуальних педагогічно-краєзнавчих словників (див. рис. 2), в яких майбутні педагоги фіксували нові для себе поняття, розкриваючи їх зміст.

Дослідна робота переконливо свідчить, що такий спосіб систематизації сприяв більш глибокому і повному усвідомленню студентами педагогічно-краєзнавчих понять, стимулював науково-педагогічний стиль їхнього мислення.

Враховуючи те, що становлення професійної активності майбутнього педагога можливе тільки в активній діяльності, ми намагались при організації семінарських, практичних та лабораторних занять добирати найбільш результативні методи: педагогічні задачі, завдання, ігри, моделювання, конкурси, написання рефератів, творчих робіт, оскільки вони значно активізують позицію студента на заняттях, дають можливість проявити самостійність, ініціативу, творчість при виконанні навчальних завдань, формують культуру розумової праці та оригінальності мислення.

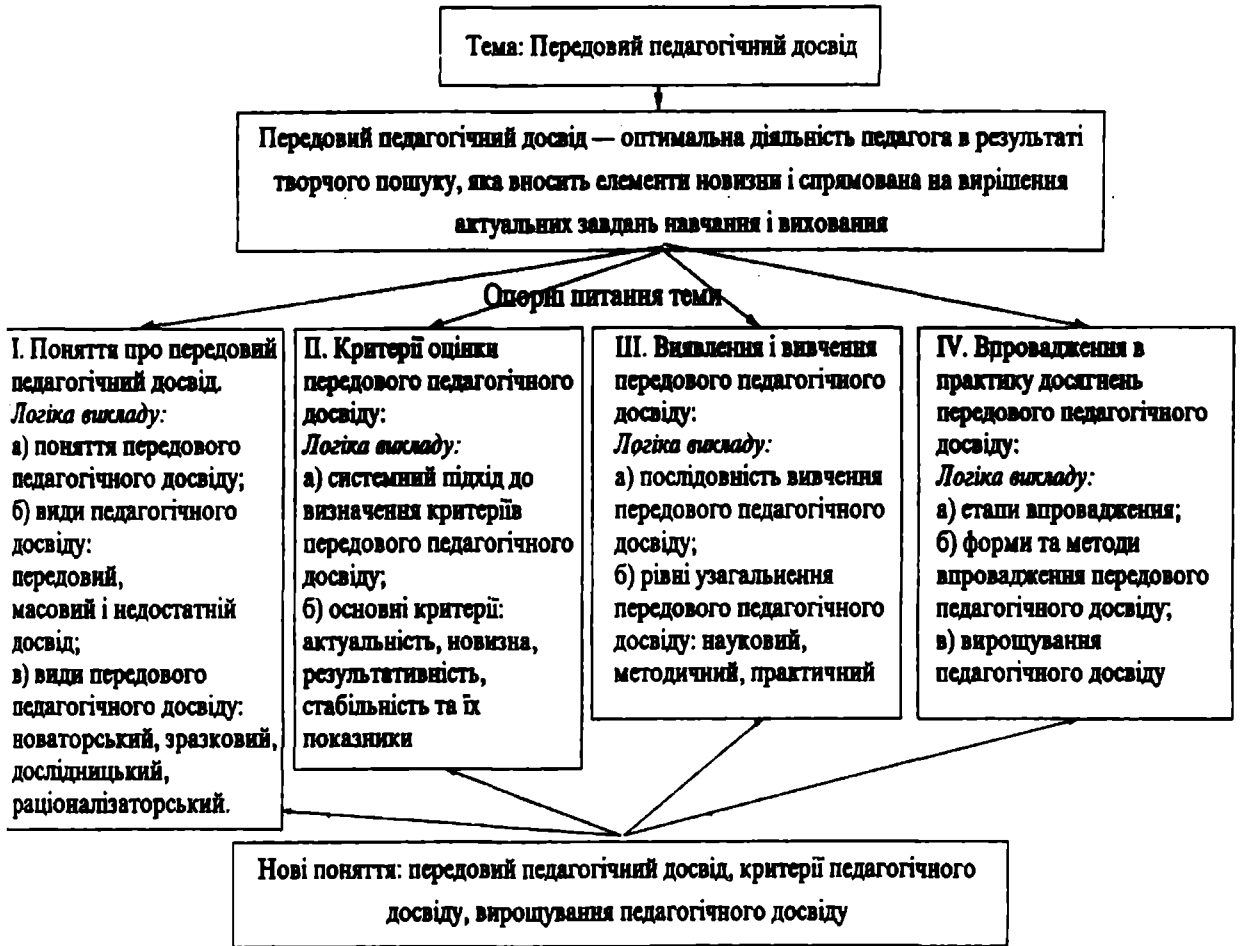

Рис. 1. Структурно-логічна схема. (Розділ «Школотзнавство»)

№ п/п	Тема	Основні педагогічно-красназничі поняття	Зміст поняття	Базисні джерела			Гуманітарний потенціал поняття
				Монографічна література	Періодичні видання	Народна педагогіка	

Рис. 2. Модельне уявлення про складові індивідуального педагогічно-красназничого словника студента

У процесі дослідно-експериментальної роботи особлива увага зверталася на логіку розв'язання гудентами педагогічних задач на матеріалі педагогічного красназництва. Цей прийом відображає єднання функціональних ролей, які необхідні чителєві сучасної школи: дослідника, аналітика, етодиста-проектанта, виконавця-майстра.

Було, зокрема, встановлено, що перспективним ляхом удосконалення семінарських, практичних цянь зі студентами у зв'язку з досліджуваною роблемою є ігрові методи навчання.

Педагогічне доцільними в ході експерименту явилися такі методи моделювання професійних туацій: ситуації-вправи, ситуації-проблеми, туації-ілюстрації. При цьому враховувалися ізноманітні рівні пізнавальної діяльності студентів, активність та самостійність в оволодінні педагогічним професіоналізмом в означеному аспекті.

Дослідно-експериментальна робота засвідчила,

що для формування професійно-педагогічної готовності до педагогічно-красназничої діяльності має сенс використання таких різноманітних ігор, як: ділова гра "Педагогічний консліум", "Засідання методоб'єднання класоводів", рольова гра "Досвід", операційна гра "Усний журнал", а також ігор для відпрацювання умінь: гра-вправа "План", гра-інсценізація "Перерва" та ін. Такий підхід сприяв формуванню функціональних ролей сучасного вчителєа, засвоєнню педагогічно-красназничих знань, виробленню вмінь і навичок.

На нашу думку, лише раціональне поєднання різноманітних активних форм та методів навчання майбутніх фахівців сприятиме формуванню готовності до даного виду діяльності. Організоване таким чином навчання закріпить у студентів уміння аналізувати та оцінювати педагогічні обставини, ставити педагогічні цілі, приймати рішення, прогнозувати кінцеві результати, оцінювати здобуте,

що сприятиме виробленню в майбутніх педагогів професійно-творчого підходу до майбутньої педагогічно-краєзнавчої діяльності.

Значна увага на семінарських і практичних заняттях приділялась аналізу місцевої періодичної преси, зустрічам педагогів-творців і їх досвіду. Завдяки їм студенти ознайомилися з передовим педагогічним досвідом.

Крім того, нами практикувалися "візні семінари", де студенти безпосередньо перебували в умовах педагогічної дійсності, пов'язаної з вирішенням педагогічно-краєзнавчих проблем.

На лабораторних заняттях студенти вчилися конкретизувати і надавати практичну спрямованість знанням, що були отримані на лекціях – оволодівали прийомами раціонального використання джерел, засобів і методів педагогічного краєзнавства на уроках і в позакласній роботі з учнями початкових класів, училися творчо прогнозувати ефективність їх використання з урахуванням тих основних знань, які поставлені перед сучасною початковою школою. Розвиваючи творчу активність та самостійність студентів, їхній інтерес до педагогічно-краєзнавчої діяльності, ми пропонували різні творчі завдання. Зокрема такі:

- підготуйте фрагмент будь-якого уроку з використанням педагогічно-краєзнавчого матеріалу;

- розробіть план-конспект ознайомлення молодших школярів з місцевими легендами, переказами, розповідями (за вибором);

- відвідайте заняття в незнайомому класі. В процесі спостереження зробіть висновки: а) як стимулює вчитель творчі можливості учнів; б) про оригінальні творчі прийоми вчителя;

- підберіть та заблокуйте цікавий педагогічно-краєзнавчий матеріал, що дозволить збагатити гуманітарні основи освіти молодших школярів. Завдання виконуйте на матеріалах навчальних дисциплін школи 1-го ступеня;

- на основі аналізу досвіду творчої діяльності вчителя обгрунтуйте висновок про провідні методичні прийоми реалізації ним ідей співдружності, співробітництва, співтворчості з школярами.

Студентам надавалась можливість вносити свої корективи в розробки уроків, їх підготовку, а також пропонувалось підібрати і самостійно розробити серію уроків з включенням педагогічно-краєзнавчого матеріалу. Це було своєрідною методичною основою для майбутньої професійної діяльності в початковій школі, вміння знаходити цікавий та корисний для школярів навчальний матеріал, планувати навчальну роботу, прогнозувати кінцеві результати.

Побудовані таким чином семінарські, практичні та лабораторні заняття значною мірою сприяють залученню майбутніх фахівців до науково-дослідної роботи, розвитку їхньої творчості і власного пошуку, а також дозволяють здійснити оперативний та зворотний зв'язок – контролювати засвоєння матеріалу студентами та вносити корективи в навчальний процес.

У процесі педагогічно-краєзнавчої підготовки важлива роль належала спецкурсу "Педагогічне краєзнавство як засіб удосконалення професійної підготовки вчителя початкової школи", що був розроблений нами. Спецкурс виступав не тільки синтезуючим і завершуючим етапом теоретичної підготовки студентів, але й озброював їх технологією використання знань у практичній роботі. Мета

спецкурсу полягала в розкритті можливостей педагогічного краєзнавства як одного із засобів професійної підготовки фахівця, у визначенні ролі педагогічного краєзнавства в системі навчально-виховного процесу вищого педагогічного навчального закладу. Основними завданнями спецкурсу були:

- розкрити систему педагогічно-краєзнавчої діяльності вчителя, активізувати професійні інтереси майбутніх учителів;

- систематизувати теоретичні знання студентів з основ педагогічно-краєзнавчої діяльності вчителя початкових класів, сприяючи підвищенню їхньої педагогічної культури;

- вдосконалити вміння і навички майбутніх учителів, формуючи їхню практичну готовність до педагогічно-краєзнавчої діяльності.

У структурі спецкурсу були передбачені різні форми навчання: лекції, семінари, практичні заняття, індивідуальні, навчально-дослідні, творчі завдання; написання рефератів.

Враховуючи своєрідність навчального плану зі спеціальності 7.010104 - "Початкове навчання" та з метою всебічного досягнення поставленої мети, ми вважали доцільним впровадити цей спецкурс на IV курсі навчання студентів факультету підготовки вчителів початкових класів перед початком першої навчально-виховної практики.

Як показали результати експериментальної роботи, такий підхід дозволив значно вдосконалити педагогічно-краєзнавчі знання студентів, сконцентрувати і систематизувати матеріал, чим досягалась активна дія на процес їх підготовки. Основна увага акцентувалася на таких темах: "Педагогічне краєзнавство як соціально-педагогічне явище", "Відображення в педагогічному краєзнавстві регіональної своєрідності початкової освіти рідного краю", "Педагогічні технології початкового навчання як змістова характеристика педагогічного краєзнавства", "Педагогічне краєзнавство як засіб збагачення творчого потенціалу сучасного фахівця" та "Самоосвітня педагогічно-краєзнавча діяльність учителя: своєрідність завдань і змісту".

В якості критерію ефективності впливу спецкурсу "Педагогічне краєзнавство як засіб удосконалення професійної підготовки вчителя початкової школи" на якість підготовки студентів до гуманітаризації навчання виступала міра задоволеності майбутніх учителів зазначеною діяльністю. Як свідчить досвід, високий рівень організації підготовки особистості до певного виду діяльності призводить відповідно до високого ступеня задоволеності її результатами.

Ми запропонували студентам відповісти на такі запитання: "Чи задоволені Ви змістом спецкурсу?", "Що цінного дав Вам спецкурс для педагогічного розвитку і майбутньої професійної діяльності?". Використання індексу задоволення дозволило визначити, що максимально задоволені його змістом 51,2 % опитуваних, задоволені – 42,4 %, незадоволені – 3,8 %, максимально не задоволені 1,3 %, не визначились – 1,3 % студентів.

На основі цих даних нами був обчислений індекс задоволеності:

$$y = \frac{a + 1 + b0,5 + c - 0,5 + d - 1 + e0}{158}$$

$$y = \frac{81 + 1 + 67 + 0,5 + 6 - 0,5 + 2 - 1 + 20}{158} =$$

$$= \frac{81 + 33,5 \cdot 3 - 2 + 0}{158} = \frac{81 + 28,5}{158} = \frac{109,5}{158} = 0,69$$

Таким чином, у процесі педагогічно-краєзнавчої підготовки майбутніх учителів особлива роль належала застосуванню різноманітних активних форм і методів навчання студентів, які в сукупності створили реальні умови неперервного нагромадження і вдосконалення знань, умінь і навичок у навчальному процесі вищої педагогічної школи в досліджуваному аспекті.

Перспективи вивчення цієї проблеми вбачаємо у з'ясуванні потенційних можливостей різних видів педагогічної практики «педагогічного краєзнання», определяє його функції в підготовці майбутнього фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

Подано до редакції 06.08.03

Стаття посвящена проблемі удосконалення підготовки майбутніх учителів методами педагогічного краєзнання. Автор розкриває сутність поняття «педагогічного краєзнання», определяє його функції в підготовці майбутнього фахівця.

The article deals with the problem of improving future teachers' training by means of pedagogical country studies. The author shows phenomenon "pedagogical country studies", defines its functions in training

1. Балаев А.А. Активные методы обучения. М.: Профиздат, 1986. – 96 с.

2. Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися. М.: Прометей, 1990. – 150 с.

3. Роль педагогического краеведения в профессиональной подготовке учителя. – Алма-Ата, Мектеп, 1986. – 128 с.

4. Смолкин А.М. Методы активного обучения: Научно-методическое пособие. – М.: Высшая школа, 1991. – 179 с.

5. Щербань П.М. Активные методы подготовки будущих учителей. – К.: Товариство "Знання" УРСР, 1988. – 48 с.

РЕЗЮМЕ

специалиста. Большое внимание в статье уделяется раскрытию содержания активных форм и методов обучения студентов на материале педагогического краеведения.

SUMMARY

specialists. A great deal of attention in the article is given to explaining the contents of active form and methods in training future teachers on the bases of pedagogical country studies.

Р.Ю. Мартынова

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Вряд ли существует метод обучения иностранным языкам без принципиальных положений, на котором он основан. Изучая эти принципы становится очевидным, что они отражают разные концепции: 1) концепцию устной основы обучения (Г. Пальмер, Э. П. Шубин); 2) концепцию взаимосвязанного обучения видам речевой деятельности (И. В. Рахманов, В. М. Плахотник); 3) суггестопедическую концепцию обучения (Е. И. Лозанов, Г. А. Китайгородская); 4) коммуникативно-деятельностный подход (Е. И. Пассов, Н. К. Склиренко) и т. д.

Не взирая на диаметрально противоположные взгляды названных ученых и соответственно выдвигаемых ими концепций, все они основываются на наиболее приспособленных к своим взглядам психологических концепциях обучения и на лингвистических особенностях конкретного иностранного языка.

Так, например одни психологи (Б. В. Беляев, Л. И. Анциферова), доказывают, что владение иностранным языком означает способность мыслить на этом языке, т. е. ассоциировать иноязычную речь с восприятием соответствующих ей понятий. Другими словами у человека понятий одних и тех же явлений столько сколькими языками он владеет. Такая психологическая платформа порождает развитие новых прямых ассоциаций между иностранным словом и соответствующим ему предметом действием или явлением. Это и есть основа для прямых, безпереводных методов обучения.

Другие психологи (Н. И. Жинкин, Л. С. Выготский) доказывают невозможность мышления на каком-либо языке, а возможность использования языковых средств для выражения одних и тех же понятий.

Такая психологическая концепция порождает методы ратующие за взаимосвязанное обучение видам иноязычной речевой деятельности и использование сопоставления языковых явлений на изучаемых языках с соответствующими языковыми явлениями на родном языке.

Третья группа психологов (Г. Лозанов, И. Е. Шварц) считают, что усвоение иностранного языка должно основываться на активизации подсознательных процессов, которое может быть достигнуто путем косвенных внушений, артистической деятельностью педагога а также специальных ритуалах учебного процесса в результате чего достигается раскрытие резервных возможностей обучаемых, проявляемых в виде гипертнезии. Эти психологические выводы обосновывают интенсивные методы обучения.

Эти и многие другие психологические теории усвоения иноязычной речи порождают различные методы обучения, каждый из которых находит своих приверженцев, что лишь подтверждает доминирования у разных людей разных способностей запоминания и осмысления сложных иноязычных языковых единиц. На первый взгляд проблемы в разнообразных методах обучения и субъективном выборе для них существующей психологической идеи не существует. При более скрупулезном анализе практических результатов усвоения иностранных языков молодыми гражданами наших школ и вузов становится очевидным, что в массовом масштабе овладения данным предметом не происходит. Все те же заученные наизусть темы при устных ответах на вступительных экзаменах, та же масса грамматических ошибок, то же неумение воспроизведения собственных мыслей на иностран-